



ATATÜRK
ÜNİVERSİTESİ

EDEBİYAT FAKÜLTESİ

ISSN : 1300/9389

SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

JOURNAL of SOCIAL SCIENCES

CİLT/VOLUME:8 SAYI/NUMBER:41 Aralık/December 2008



ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
EDEBİYAT FAKÜLTESİ
SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ
Journal of Social Sciences

Sahibi *Owner*

Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Adına
In the name of Atatürk University, Faculty of Letters
Prof.Dr.Yılmaz ÖZBEK, Dekan Dean

Yayın Kurulu *Editorial Board*

Prof.Dr.Hüseyin YURTTAŞ
Prof.Dr.Turgut GÖĞEBAKAN
Prof.Dr.Yavuz ASLAN
Doç.Dr.İbrahim Ethem ATNUR
Doç.Dr.Orhan Kemal TAVUKÇU
Yrd.Doç.Dr.Cemal SEVİNDİ
Yrd.Doç.Dr.Hüseyin ODABAŞ

Danışma Kurulu *Advisory Board*

Prof.Dr.Ali BİRİNCİ (Türk Tarih Kurumu)
Prof.Dr.Abdüsselam ULUCAM (Batman Üniversitesi)
Prof.Dr.Ali Osman GÜNDOĞAN (Muğla Üniversitesi)
Prof.Dr.Şerif AKTAŞ (Gazi Üniversitesi)
Prof.Dr.Dursun Ali AKBULUT (19 Mayıs Üniversitesi)
Prof.Dr.Seçkin ERGİN (Yaşar Üniversitesi)
Prof.Dr.Lütfi ÖZAV (Uşak Üniversitesi)

Düzenleme *Design*

Yrd.Doç.Dr.Cemal SEVİNDİ

Kapak Düzenleme *Cover Design*

Uzm.Yakup ÇİFTÇİ

Dizgi ve Baskı *Printed and IBM Typeset*

Bizim Kirtasiye Basım Dağıtım, Erzurum

Yazışma Adresi *Corresponding Address*

Atatürk Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi
Dekanlığı 25240 Erzurum

Tel: +90 442 236 09 46

Fax: +90 442 236 09 48

URL <http://fakulteler.atauni.edu.tr/edebiyat/>

e-mail sbdergi@atauni.edu.tr

© 2001 Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi. Her hakkı saklıdır. Dergide yayımlanan yazıların içeriğinden yazarlar sorumludur.

© 2001 Atatürk University Faculty of Letters. All rights reserved. The views expressed in the journal are the responsibility of the individual authors.

ISSN - 1300- 9389

Soloi Kazıları'ndan Kırmızı Figürlü Bir Eros Betimi

A Description of Red Figured Eros From Soloi Excavations

Hatice YILMAZER ÇORBACI

Adıyaman Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü
ccorbaci@my.net.com

Özet

Mersin Soloi / Pompeiopolis kazılarında ele geçen kırmızı figürlü vazo parçaları arasında bir eros figürü dikkat çekmektedir. Gövde kısmı korunan erosun sol elinde küçük bir kutu ve bir kuşak bulunmaktadır. Lekanisler üzerinde düğüne hazırlık sahnelerinde gelini süslemek için koşuşturan kızlar betimlenmiştir. Kızların yanısıra eros da kutu, kuşak, ayna gibi nesneleri taşımakta ve geline hizmet etmektedir. Beazley, lekanis boyayan bir ressam grubunu Otchet grubu olarak adlandırmıştır. Bu grubun eserleri genel olarak İ.Ö. 4. yüzyılın 2. çeyreğine verilmektedir. Soloi erosu da bu ressam grubuna aittir.

Abstract

An Eros figure draws attention among red figured vase pieces found in Mersin Soloi / Pompeiopolis excavations. The Eros figure, whose body was protected had a small box and a sash on the left hand. There are running girls to adorn bride on the scene of wedding preparation that are described on the Lekanis. In addition to the girls, Eros also carries such objects as box, sash and mirror and serves to the bride. Beazley named a group of artists painting Lekanis as the Otchet group. The products of that group, in general, belong to second quarter of the fourth century B.C. The Eros of Soloi also belongs to the Otchet group.

Soloi/Pompeiopolis¹ kazılarında ele geçen yüzden fazla kırmızı figürlü kap parçası arasında bir elinde kutu ve kumaş taşıyan, kanatlı ve çıplak bir figürün gövde kısmına ait bir parça dikkat çekmektedir². SH G3 11.07.00. 202 no'lu., 7,3 x 5,3 cm ölçülerinde 0,6 – 0,7 cm. kalınlığında, pembe (5 YR / 7/4), ince, katkısız hamurlu, sık, sert dokulu, dışta koyu kahverengi (7,5 YR / 3/2) içte siyah (10 YR / 2/1) sırlıdır. Figür pembe (7,5 YR / 7/4) renkte olup, kırmızı çizgiler (2,5 YR / 4/6) kullanılmıştır³. Olasılıkla bir lekanisin kapak kısmına ait olan parça dışa doğru çok az kavisli olup, üst kısımda biraz kalınlaşmaktadır. Parça üzerindeki figür (Levha I, 1 ve 2) ayakta durmakta ve sağ yandan görünmektedir. Figürün omuzlarının üst kısmından itibaren başı, ayrıca sağ eli ve diz kısmından aşağısı kayıptır. Sadece gövdesi ve sırtından aşağı doğru uzanan kanat çizgileri korunabilmiştir. Baldırın üst kısmının düz çizgilerinden figürün

ayakta durduğu anlaşılmaktadır. Sırt dışı doğru geniş bir kavisle, göğüs ve karın düz ve kalça kısmı çıkıntılı verilmiştir. İleri doğru uzattığı sağ kolu dirsekten yukarı doğru bükülmüş, bileğinde bir bilezik bulunmaktadır. Sağ elinde bir nesne tutup tutmadığı bilinmemekle beraber benzer lekanis betimlemeleriyle kıyaslandığında bir ayna veya parfüm şişesi tuttuğu düşünülebilir. Sol el göğüs hizasında bir kutu ve bir kuşak (veya atkı) tutmaktadır. Kutuyu tutan sol el ve parmakları, yatay çizgilerle bezeli kutunun altında görünmektedir. Sol elinde kutu ile beraber tuttuğu kuşak, kutunun altında oval bir döküm yaptıktan sonra iki parça halinde aşağı doğru genişleyerek sarmaktadır. Kumaşın döküm yaptığı oval kısımda birkaç nokta ile verilmiş olan desen, kumaşın sarkan kısımları üzerinde üçer noktadan oluşan gruplar halinde dört kez tekrarlanmaktadır. Kumaşın uç kısmındaki üç sıra yatay çizgi ve aşağı doğru uzanan püskül bezemesi kumaşı hareketlendirmektedir. Kanadın sırta bağlantı yeri yukarı doğru kavisli olup, aşağıya uzanan kısmının geniş ve uzun olduğu anlaşılmaktadır. Karşısında bir figüre ait elbise kıvrımları görülmektedir. Genel hatlarıyla ince bir görünüme sahip olan figürün vücut hatları düzgün ve özenli çizgilerle verilmiştir. Bir erosa ait olan figürün kalın sırt çizgisi, kumaştaki yatay çizgiler ve püskül çizgileri kırmızı, diğer çizgi ve noktalar siyahtır.

Vazolar üzerindeki hizmet sahnelerinde kadın figürlerinin yanı sıra eros figürleri de yer almaktadır. İ. Ö. 5. yüzyılın ortalarında Atina vazo resimlerinde kadın figürlerinde artış görülmektedir. Genellikle bir mekan içinde biri diğerine hizmet eden iki kadının bulunduğu sahneler, oinochoe, hydria, alabastron, pyxis ve lekythos gibi kaplar üzerinde yer almaktadır. Bu tarihte kadın figürleri Attika lekythosları üzerinde önemli bir yer tutmaktadır. Cenaze tören kabı olarak işlev yapmış olan lekythoslar, mezar resimlerinde de mezara dayalı olarak gösterilmişlerdir. Ölen kişinin başında ağıt yakan kadınları betimleyen sahnelerin yanı sıra, Hermesin, bir kadının elinden tutarak Kharon'un kayığı ile yer altı dünyasına yaptığı yolculuğu gösteren türden çeşitli sahneler de vardır. Ancak mezar hediyesi olarak yapılmış olsa da bazı lekythoslar üzerinde cenaze konusu dışında "hanım ve hizmetçi kız" betimli sahneler yer almaktadır⁴. Bu sahnelerde mezara ait bir nesne görülmemektedir, konu kadının süslenmesidir ve lekythoslar üzerindeki bu sahnelerin paraleli doğrudan düğün betimlerinde bulunmaktadır⁵. "Hanım ve hizmetçi kız" sahneleri üç grupta toplanmaktadır: 1. Oturan, hiton ve himation giymiş bir kadın ve karşısında ayakta duran peplos veya kolsuz hiton giymiş kız, 2. Her ikisi de ayakta olmak üzere hiton giymiş kadına katlanmış himation sunan kız, 3. Her ikisinin de ayakta olarak kabın birer yüzünde verildiği sahnelerdir. Bazı sahnelerde hizmetçi kız kadından daha küçük verilmiştir. Sahnelerde alabastron, plemochoe, saç

bandı ve çelenk sepeti, kutu, ayna gibi hizmetçi kızın süslenmesi için hanımına sunduğu nesneler, başlık olarak sakkos ayrıca sandalye veya tabure gibi standart öğeler yer almaktadır. Bu nesneler cenaze törenlerine ait olmaktan çok, hizmet sunmaya yönelik anlam taşımakta⁶ olup, düğüne hazırlık sahnelerinin de vazgeçilmez öğelerinden sayılmaktadır. Bu öğelerin lebes gamikos, pyxis, louthrophoros gibi kapların betimlerinde de yer almış olmaları düğünle ilgili anlam taşıdıklarını göstermektedir. Kadın ve hizmetçi kız sahnelerinin düğünle ilgili anlamları için Boston'da bulunan geç dönem beyaz zeminli bir lekythos örnek verebiliriz. Lekythos üzerinde normal hizmet sahnesine ilave olarak bir erosun oturan kadına hizmet ettiği görülmektedir. Bu nadir sahne 1.Ö.5. yüzyılın ikinci yarısında düğüne hazırlık konulu kadın ve hizmetçi kız sahnelerinin önemini kaybettiği bir zamanda erosun görülmeye başladığını göstermesi açısından önemlidir⁷.

Atina düğün törenlerini gösteren vazo resimlerinde düğünü çağrıştıran altı kap bulunmaktadır; lekythos, pyxis, alabastron, exaleiptron (plemochoe), lebes gamikos, loutrophoros⁸. Bu kaplardan lebes gamikos, loutrophoros, plemochoe ve lekythos cenaze törenlerini de çağrıştırmaktadır. Ancak, bu kaplar vazo boyamacılığında genellikle düğün törenleri betimlerinde yer almakta ve bu kapların bir sahnede bulunuşu törensel bir anlam taşımaktadır.

Atina vazoları üzerinde üç çeşit düğün sahnesi vardır; düğün banyosu, gelinin süslenmesi ve düğün süreci. Atina düğünleri üç gün sürmektedir: Düğünden önceki gün (proaulia), düğün günü (gamos) ve düğünün ertesi gün (epaulia)⁹. Düğünden önceki gün gelinin evinde şölen yapılır. Şöleden sonra gelin oyuncaklarını (kızlar genellikle 15 yaş civarında evlenmekteydi), elbiselerini ve diğer çocukluk nesnelerini bırakır. Toplum içindeki yeni statüsüne hazırlanır. Gelin düğün günü sabah bir kaynaktan veya nehirde çift kulplu bir loutrophoros ile getirilen su ile banyo yapar. Böyle düğün hazırlıklarını gösteren bir sahne bir Attik pyxisi üzerinde yer almaktadır. Gelin banyosu için çıplak gelin bir erosun önünde çömelmiştir, eros gelinin başına su dökmektedir, bu sahneyi takiben sağa doğru; gelin hitonunun kenarını kumaş kolpos biçimine gelene kadar dişleriyle çekerken kuşağını bağlamaktadır, yanında peplos giymiş iki kadın bir loutrophorosun etrafında kuşaklarını bağlamaktadırlar, sonra bir kadın başına saç bandı bağlamakta, yanında hiton ve himation giymiş gelin kucığında eros olduğu halde bir sandalyede oturmaktadır, karşısında taburede oturan Aphrodite olarak nitelenen kadın ve sağında ayakta duran başka bir kadın betimlenmiştir¹⁰. Banyo sonrası gelinin giydirilmesi, ziynet ve kokularla süslenmesi süreci başlar. Gelinin süslenmesi ile ilgili konular Pyxis, louthrophoros ve lebes gamikoslar üzerinde betimlenmiştir. Bu kapların yanı sıra aşağıda söz edeceğimiz gibi sıkça lekanisler de bu tür sahnelerle bezenmişlerdir. Gelinin

süslenmesinden sonra damadın evine gidiş sürecine girilir. Gelin yeni evine girerken gelenek olarak katachysmata yapılır. Boston'da bulunan kırmızı figürlü bir loutrophoros hydria parçası üzerinde yayvan ve geniş bir sepetin katachysmata diye adlandırılan düğün geleneğinde kurutulmuş meyvelerin ve fındıkların yeni evlerine girdikten sonra gelin ve damadın başına saçılması sırasında kullanıldığı görülmektedir. Bu sahnede eros gelinin başının üzerinde uçmakta ve bir saç bandı taşımaktadır¹¹. Düğünden sonraki gün şölen ve dans günüdür. Gelin ve damat tarafından hediyeler kabul edilir, böylece düğün süreci tamamlanmış olur. Eros düğünle ilgili sahnelerde yardım eden, hizmet eden bir figür olarak görülmektedir.

Kadın ve hizmetçi kız sahnelerinde ve düğün törenleriyle ilgili sahnelerde bulunan nesnelerden biri Soloi erosunda da gördüğümüz elde taşınabilen küçük kutulardır. Genelde kutuların içi görünmemektedir. Brümmer, tekstil, mücevher, diğer değerli metal nesneler, para, hatta kitap tomarları gibi nesnelerin bulunabileceğini belirtmektedir¹². Vazolar üzerinde sıkça görülen plemochoe ve alabastron, kadınların bakımlarında kullandıkları kokulu yağ veya parfüm içeren kaplardır. Bunlar gelinin düğüne hazırlandığı sahnelerin vazgeçilmez öğelerindendir. Pek çok vazo üzerinde özellikle alabastron kullanımına yer verilmiş, saça sürülürken veya banyoda kullanımı betimlenmiştir. Alabastronlar taşınabilir küçük kutularda saklanmışlardır. Louvre'da bulunan Apulia'dan bir silindir amfora üzerinde bu kutular, içinde alabastron olduğu halde ağzı açık olarak gösterilmişlerdir¹³. Eroslarla bezeli bir Apulia tutamaklı paterası üzerinde eros uçarken, altara doğru uzun adımlarla koşarken ve bir kaya üzerinde otururken görülmektedir¹⁴. Üç durumda da erosun elinde ağzı açık bir kutu vardır. Kutu kapağının içinde ince, uzun bir oyuk dikkat çekmektedir. Bu kutu alabastratek olarak adlandırılan alabastron kutusudur¹⁵. Kutunun içindeki oyuk, alabastronun içeriğinin dökülmesini önlemek için, kabı sarsmadan taşıma amacıyla yapılmıştır. Düğünle ilgili sahnelerde hem hizmet eden erosların, hem de kızların ellerinde sıkça kutular, ayrıca alabastronlar diğer nesnelerin yanı sıra yer almaktadırlar. Yuvarlak diplerinden dolayı zeminde dik olarak duramayan alabastronların bir yerden başka bir yere taşınması ve kullanım sonrası içine bırakılması için kullanım alanında bu kutulara ihtiyaç vardır. Hemen her sahnede betimlenmiş olan içinde ne bulunduğu tam olarak bilinemeyen bu kutulardan en azından bazılarının alabastratek olduğu düşünülebilir. Alabastron, günlük hayatta da çok kullanılan bir kap türüdür. Öyle ki, Demosthenes (XIX, 237) ağaçtan yapılmış örneklerle kaynak gösterirken, basit fakat saygın meslekler arasında alabastratek boyamacılığından da söz etmektedir.

Lekanis ve Otchet Grubu

Soloi kazılarında ele geçen eros figürünün ait olduğunu düşündüğümüz lekanisler, alçak, sığ, ince halka şeklinde bir ayakla desteklenen, ağzın hemen altında yatay şerit biçiminde kulpları olan ve çeşitli nesneler içeren kaplardır¹⁶. Attik siyah figür ve siyah sırlı lekanisler kapaklı veya kapaksız olabilir. Ancak kırmızı figürlü lekanislerin figürlerle bezeli, üzerinde tutamak yeri bulunan kapakları vardır. İ.Ö. 6.yüzyılda kapak kısmı yüksek ve bombeli iken, İ.Ö. 5 yüzyılın sonunda oldukça düzleşmiştir. Attik kırmızı figürlü lekanisler Pers savaşlarından sonra ortaya çıkmış, İ.Ö.5. yüzyılın son on yılı boyunca popüler olmuşlar, İ.Ö. 4.yüzyıl boyunca da bu durum sürmüştür. Agora'daki örneklerin çoğu İ.Ö. 4. yüzyıla aittir¹⁷.

Lekanislerin bezeme sistemi basittir. İçi genellikle siyah sırlı olup, her iki kulp ve gövde veya sadece gövde motiflerle süslenmiştir. Gövde kısmında genellikle bir yukarı, bir aşağı değişmeli olarak üçgen dilimler içinde stilize palmet bezemesi veya iri zeytin yaprakları, kapağın kenarında ve tutamağın üst ve alt kısmında da sıkça yumurta sırası motifi yer almaktadır. Tutamağın daire biçimli geniş üst kısmı üstten bakılınca bezeme alanının görünümünü daraltmaktadır. Kapağın üstü kesintisiz olarak figürlerle donatılmış, sıklıkla düğüne hazırlık sahnelerine yer verilmiştir. Ayrıca sakkos giymiş karşılıklı iki kadın, Arimasp, griffon veya hayvanlar betimlenmiştir.

Ressamlar ve ressam grupları arasında lekanisler üzerinde uzmanlaşmış olanlar vardır. Beazley, Lekanis boyayan bir ressam grubuna Otchet grubu adını vermiştir¹⁸. Otchet, Leningrad'da bulunan, aynı elden çıkmış iki lekanisin yayınlandığı bir Rus süreli yayınının adıdır. Lekythoslar üzerindeki hizmet içerikli kadın ve kız sahnelerinde olduğu gibi lekanisler üzerinde de aynı içerikli sahne gruplamaları görülmektedir. Beazley, Otchet grubuna ait lekanisler üzerinde üç veya dört öge bulunduğunu belirtmektedir : 1. Oturan bir kadın ve ona hizmet eden bir eros, 2. Oturan bir kadın ve bir kız, 3. Oturan bir kadın , 4. Sağa doğru koşan ve etrafa bakan bir kız. Beazley bu şevkle koşuşturan kızı dikkat çekici bir özellik olarak yorumlamaktadır. Bu kızın oturan kadınların biriyle çok sıkı olmayan bir bağı vardır¹⁹.

Otchet grubuna kısmen yaklaşan ve Nuptial lekanisler olarak adlandırılan kaplarda bazen figürler arasında oturan çıplak bir genç figürü de bulunabilir. Oturan kadının ise belden üstü bazı vazolarda çıplak olarak verilmiştir. Eros da her zaman oturan bir kadınla bir grup oluşturmamış, kendisi başlı başına bir öge olmuştur. Oturan kadının bir gelin olduğu

düşünülür, genç de onun eşidir²⁰.

Grubun genel özelliği olarak sahnelerde oturan kadın, kollarını hafifçe yukarı kaldırmış olduğu halde verilmiş, gövdesinin üst kısmı dahil başını geriye çevirmiş, şevkle koşturan kıza bakmaktadır. Hizmet eden kız ise, sol bacağı önde ve dizden kırılmış olarak, sağ bacağı arkada ve gergin bir şekilde sağa doğru koştururken başını geriye çevirip oturan kadına bakmaktadır. Genellikle iki figür arasında göz teması bulunmaktadır. Kızın peplosunun etekleri koşturmadan dolayı geriye doğru savrulmakta ve figürün hareketini artırmaktadır. Kızın her iki eli de doludur. Bir elinde genellikle küçük bir kutu ve kuşak, diğer elinde de bir alabastron veya plemochoe, bazen bir kuşak daha tutmaktadır. Kuşaklar da koştururan kızın hareketine uygun olarak dalgalanmaktadır. Bazı figürlerin saçları bağlanmış olup, bazıları başında sakkos, elbise olarak hiton ve peplos taşımaktadırlar. Oturan kadın gelin olarak düşünülür, kızın getirdiği nesneler ise gelinin süslenmesi için kullanılacaktır. Oturan kadının yanında bir yün sepeti (kalathos), ayna bulunabilir, bu nesneler aynı zamanda sahneleri ayırmayı sağlamaktadır. Benzer sahne kapağın üzerinde diğer tarafta tekrarlanmaktadır. Oturan kadının vücut hareketi, kızın koştururken elbisesinin dalgalanması ve elindeki kuşakların savrulması sahneye bir hareket kazandırmakta ve izleyene düğün hazırlığı telaşı duygusunu geçirmektedir. Bu haliyle lekythoslar üzerindeki "hanım ve hizmetçi kız" konulu durağan sahnelerden çok farklıdır. Bu sahnelere koşarak, uçarak, hizmetçi kızın taşıdığı gibi nesneler taşıyarak düğüne hazırlanan geline hizmet eden eros da eklenmektedir.

Bologna'da bulunan her iki yüzü de görünen bir taburede oturan, önünde bir yün sepeti duran kadına geniş ve uzun kanatları açılmış olarak büyük adımlarla koşan bir eros, yukarı kaldırdığı sağ elinde bir ayna ve sol elinde bir kutu ve uçları savrulan bir kuşak getirmektedir. Diğer sahnede bir oturan kadın, iki koşturan kız bulunmaktadır. Kızlar bir ellerinde kutu ve kuşak diğer ellerinde biri alabastron ve kuşak, diğeri plemochoe ve kuşak taşımaktadır. Genel olarak öncelikle kuşaklarda, ayrıca elbise ve diğer nesnelerde nokta motifi kullanılmıştır. Otchet grubunun stilistik özellikleri olarak oturan kadınının ağır, keskin görünüşlü, etek ucu kavisli çizgiyle verilmiş peplosu, aynı şekilde kızların ağır etkili, kalın çizgili peplosları, bazı betimlerdeki iki yüzü de görülen tabure sayılabilir²¹(Levha I, 3). Bazen her iki kadın da taburede veya biri taburede diğeri sandalyede oturmaktadır. Genel olarak giysiler, oturan kadınların vücudun üst kısmını ve başını döndürüp, koşturan kıza bakışması, atkı ve diğer nesneler hep aynı çerçevede verilmektedir. Farklı olan erosun uçarken, uzun adımlarla yürürken veya duruş anındaki betimlenişidir. Atina DAI HS 374 no'lu

lekanis kapağı üzerinde bir eros, iki yüzü de görünen taburede oturan kadına doğru uçarak sağ elinde bir ayna, sol elinde kuşak taşımaktadır. Bu sahnede beyaz boya ile verilmiş olan erosun, geniş ve uzun kanatları, uçuş hareketine uyarak geriye doğru kıvrıldığı ayaklarına değmekte, taşıdığı kuşağın uçları dalgalanmaktadır. Sahnede iki koşut kız, bir oturan kadın daha yer almaktadır. Ayrıca Otchet grubunun özelliklerinden sayılan iki adet, üzerinde X ve aralarında nokta işareti bulunan ve ne olduğu tam olarak bilinmeyen yuvarlak nesne (top veya kek ?) ve yerde bir alabastron bulunmaktadır²² (Levha II, 1). Gotha Schloßmuseum'da bir lekanis üzerinde eros sağ elinde bir kuşak taşımakta ve acele eden kızın peşi sıra uçmaktadır. Etekleri dalgalanan kız sağ elinde bir kuşak ve ayna, sol elinde bir kutu ve bir kuşağı beraberce tuttuğu halde, başını geriye çevirmiş arkasından gelmekte olan erosa bakmaktadır. Ayrıca chylamisi üzerine oturmuş çıplak bir erkek figürü, koşut kız ve yerde louthrophoros-hydria bulunmaktadır (İ.Ö. 4. Yüzyılın ilk yarısı)²³. Gotha Schloßmuseum'da iki oturan, iki hizmet eden dört kadının yer aldığı benzer bir örnekte eros bulunmamaktadır (İ.Ö. 4. yüzyılın ilk yarısı)²⁴. Toronto'da bulunan, oturan kadın ve koşut kızların yanı sıra ayakta duran ve elinde sık rastlanmayan bir yelpaze tutan bir kızın yer aldığı sahnede de eros yoktur. Bu sahnede oturan kadınların peploslarının betimlenişi, oturan bir kadının kuşağın kenarına nakış işlemesi karakteristiktir²⁵ (Levha II, 2). Ferrera'da bulunan bir lekanis üzerinde her iki yüzü de görünen tabureler üzerinde oturan iki kadın ve koşut kız yer almaktadır. Kızlardan birinin sol elinde kutu ve kuşak, diğerinin sol elinde kutu ve kuşak ve sağ elinde bir plemochoe ve kuşak vardır. Koşut kızların yanı sıra oturan kadınların birinin önünde çömelmiş bir eros betimlenmiştir. Erosun geniş ve uzun kanatları yere kadar uzanmakta ve eros kadının önündeki kalathosun üzerinde içi oyuk aşık kemiğiyle oynamaktadır. Kanatların altında ise bir ayna bulunmaktadır²⁶. Erosun aşık kemiği ile oynadığı aynı sahneye ait bir parça Pnyx'te (no.159) ele geçmiştir. Pnyx 160-163 no'lu parçalar erosa ait kanat kalıntılarını göstermektedir²⁷. Apulia'da bulunmuş, Londra'daki bir lekanis kapağında olasılıkla bir kaya parçasının üzerinde oturan üstü çıplak, gövdesinin alt kısmını peplosu ile örtmüş bir kadın yer almaktadır. Kadın, ellerini dirsekten itibaren yukarı doğru kaldırmış olduğu halde sağ elinde bir plemochoe, sol elinde bir kutu ve kuşak tutmaktadır. Kadının önünde bir louthrophoros-hydria ve bir çelenk, arkasında büyük bir tef bulunmaktadır. Kadının karşısında kadına doğru uçarak yaklaşan sol elinde bir kuşak tutan dizden aşağısı uçuş hareketine uygun olarak geriye doğru biraz kıvrılmış, ayaklarında deri pabuçları olan bir eros vardır. Erosun geniş kanatları başından yere kadar uzanmaktadır. Erosun kanatlarının arkasında düğün törenlerinde kullanılan

lebes gamikos vardır. Sahnenin diğer kısmında oturan bir figür, acele eden ve kutu ve kuşak taşıyan iki kız yer almaktadır²⁸ (Levha III, 1). Brüksel'de bulunan bir lekanis üzerinde üç koşturan kız, iki eros bulunmaktadır. Kızlar ellerinde kuşak, kutu, ayna, alabastron, plemochoe ve bir kafes taşımaktadırlar. Eroslardan biri, sol elinde kutu ve üzerinde üçlü nokta grupları halinde desen bulunan bir kuşak tutmaktadır. Eros büyük kanatları açılmış olduğu halde uzun adımlarla, koşturan kızın peşinden gitmektedir. Erosun kanatlarının altında yerde bir ayna vardır. Diğer eros da uzun adımlarla ve geniş ve açık kanatlarıyla sağ elinde bir ayna tutarak acele eden kızın peşi sıra gitmekte, başını arkaya çevirmiş olan kız ile göz teması kurmaktadır. Tüm kuşaklar üzerinde üçlü nokta bezemesi vardır²⁹. Mainz'da bulunan bir başka lekanis üzerinde bir oturan kadın, iki koşturan kız yer almaktadır. Kızlar kutu, kuşak ve plemochoe taşımaktadırlar. Küçük bir taburenin üzerinde sol ayağını kıvrımış, sağ ayağını uzatmış olarak betimlenen eros, sol elindeki açık kutudan mücevher(?) çıkarmaktadır. Erosun kanatları başından yere kadar geniş bir şekilde tüm sırtını kaplamaktadır. (İ.Ö. 370-360)³⁰. Moskova'dan bir lekanis üzerinde bir taburede oturan bir kadın başını geri çevirmiş, koşturan, her iki elinde de birer kuşak, kutu ve plemochoe taşıyan kıza bakmaktadır. Ön tarafında büyük adımlarla ve geniş, uzun kanatlarıyla kadına doğru yürüyen bir eros bulunmaktadır. Eros sağ elini kadına doğru uzatmış, ileriye doğru uzattığı sol elinde bir kutu ve üzerinde üçlü noktalardan oluşan bezemesi olan bir kuşak tutmaktadır. Yerde bir kalathos vardır (İ.Ö. 4.yüzyılın 1. Çeyreği)³¹ (Levha III, 2). Leiden'da bulunan bir lekanis üzerinde iki oturan kadın, iki koşturan kız ve bir eros bulunmaktadır. Oturan kadınlardan birinin taburesinin arkasında ve erosun ayaklarının önünde araları noktalı X bezemeli yuvarlak nesne, kızların her iki elinde de kuşak ve birer ellerinde alabastron ve plemochoe bulunmaktadır. Eros uçarak oturan kadına yaklaşmakta, sağ elini kadının saçına doğru uzatmış, sol elinde bir kuşak ve bir nesne taşımaktadır. Geniş ve uzun kanatları başının arkasından yere kadar uzanmaktadır. Kuşaklarda üçlü noktalı desen grupları yer almaktadır (İ.Ö. 4.yüzyılın 2. Çeyreği)³² (Levha III,3).

Tarihleme ve Sonuç

Yukarıda değindiğimiz örneklerle kıyaslandığında kırık bir lekanis parçası üzerinde yer alan Soloi erosunun, elinde taşıdığı kutu ve kuşak ile bir düğün hazırlığı sahnesinde, geline hizmet eden bir figür olduğu görülmektedir. Erosun elindeki kutu ve özellikle üçlü noktalardan oluşan desenleriyle kuşak, yere kadar uzanan kanat kalıntıları bu gruptaki örneklerle aynı özellikleri taşımaktadır. Otchet Grubuna ait bu lekanisler ve diğer lekanis parçaları³³ genel olarak İ.Ö. 4. yüzyılın 2. çeyreği civarına

tarihlenmektedir. Soloi erosu da Otchet Grubuna ve aynı tarihe verilebilir.

Kaynakça

- Jahrbuch des Deutschen Archaeologischen Instituts kısaltmaları kullanılmıştır.
- Beazley, J.D., 1963, Attic Red Figure Vase Painters, Oxford
- Boardman J., 1996, Rotfigurige Vasen aus Athen, Die Klassische Zeit., Verlag Philip von Zabern, Mainz Am Rhein
- Brümmer, E., 1985, Griechische Truhenbehälter, JDI 100, Walter de Gruyter, Berlin
- CVA Gotha 2, 1968, Elisabeth Rohde, Gotha Schlossmuseum 2, Berlin,
- CVA Leiden 4, 1991, M.F.Vos, Leiden Rijksmuseum van Outheden, Fas.4, Leiden
- CVA Mainz 2, 1993, E. Böhr, Mainz Universität 2, München
- CVA Moscow 5, 2001, N.Sidorova, O.Tugusheva, Pushkin State Museum of Fine Arts 5, Roma
- CVA Toledo 2, 1984, C. G.Boulter, K.T. Lückner, The Toledo Museum of Art 2, Oxford
- Daremberg-Saglio, 1873, C.H. Daremberg, E.Saglio, Dictionnaire des Antiquites Grecques et Romaines, Librairie Hachette et Cie 79, Paris
- Moore, M.B., 1997, Attic Red -Figured and White Ground Pottery, The Athenian Agora Vol.XXX, Princeton, New Jersey
- Reilly, J., 1989, "Many Brides.: Mistress and Maid on Athenian Lekythoi" *Hesperia* Vol. 58 No.4
- Reynolds, C.M., 2006, The Nuptial Ceremony of Ancient Greece and the Articulation of Male Control Through Ritual, Macalester College
- Roberts, S., 1973, "Evidence for a Pattern in Attic Pottery Production CA.430-350 B.C." *AJA*, Vol.77. 4, Boston
- Schauenburg, K., 1972, "Unteritalische Alabastra", JDI 87, Berlin
- Talcott and Philippaki, 1956, Lucy Talcott; Barbara Philippaki, "Figured Pottery", *Hesperia* Supp. Vol. 10
- ¹Mersin / Mezitli – Viranşehir'deki Soloi/Pompeiopolis Kazıları, 1999 yılından beri Dokuz Eylül Üniversitesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Remzi Yağcı tarafından sürdürülmektedir. Malzeme için kendisine teşekkür ederim.
- ²Tiyatronun açmalarına ait parçalar, tiyatronun inşası sırasında yapılan dolgu içerisinden gelmektedir. Bu parça ile birlikte yoğunluğu hellenistik ve niteliksiz seramik parçalarının yanı sıra az sayıda klasik malzeme ele geçmiştir.
- ³SH: Soloi höyük, renkler için Munsell Soil Color Charts 2000 NY kullanılmıştır.
- ⁴Reilly, 1989, s.411 -413
- ⁵age, s. 421
- ⁶age, s.417
- ⁷age, s. 428, Boston M.F.A. 03. 801
- ⁸Reynolds 2006, s.3, dn.2
- ⁹age, s.20
- ¹⁰Reilly 1989, s. 422, New York 1972.118.148
- ¹¹age, s.418, Boston M.F.A 10223

- ¹²Brümmer, 1985, s.94 vd.
¹³Schauenburg, 1972, Abb.37, Louvre K 89
¹⁴Toledo Museum, 1967.137, CVA Toledo Museum 2, 1984, s.19-20, Lev.96-97
¹⁵Daremborg – Saglio, 1875, 177
¹⁶Richter and Milne, 1935, s.23,24, Moore, 1997, s.54,55
¹⁷Moore, 1997, s.54
¹⁸Beazley, 1963, s. 1496-1498
¹⁹age, s. 1496
²⁰age, s. 1498
²¹Roberts, 1973, s.435, Lev. 85,5
²²age, Lev. 85,3
²³AK 276, CVA Gotha Schloßmuseum 2, 1968, s.19, 20, Lev.1400-1402
²⁴AK 253, CVA Gotha Schloßmuseum 2, 1968, s.19, Lev.1400-1402
²⁵Roberts, 1973, Lev. 86, 6, Beazley, 1963, s. 1497,14, Boardman, 1996, r.397
²⁶Ferrera Museo Nazionale di Spina T1048, Beazley, 1963, s.1496, 3
²⁷Pnyx Otchet parçaları için Talcott and Philippaki, 1956, s.32-45, r.148, 152, 154-156, 159-169, 171, 172
²⁸London F 138, Beazley, 1963, s.1498, 2, Boardman, 1996, r. 398
²⁹Brussels Musees Royaux A 3549, Beazley, 1963, s. 1498,1
³⁰J.Gutenberg Uni.196, CVA Mainz 2, 1993, s. 47,48, Lev.3118, 29, 1- 4
³¹Moscow Pushkin State Museum of Fine Arts II 1B 1459, CVA Moscow 5, 2001, s. 36, 37 Lev.18, 1, 3
³²Leiden Rijksmuseum van Oudheden GNV 131, CVA Leiden 4, 1991, s. 45,46, fig.25, Lev. 203, 1, 3, 5
³³Beazley, 1963, s.1496-1499

Resimler Listesi

- LEVHA I 1.Soloi erosu SH G3 11.07.00. 202
 2. Adria(Bologna 1960) Roberts, 1973, Lev. 85,5
 LEVHA II 1.Dal, Athens HS 374, Roberts, 1973, Lev. 85,3
 2.Toronto, Royal Ontario Museum 451 Roberts, 1973, Lev. 85, 6
 LEVHA III 1. London F 138, Boardman, 1991, r. 398
 2.Moscow Pushkin State Museum of Fine Arts II 1B 1459, CVA Moscow, Pushkin State Museum of Fine Arts 5, Lev.18, 1
 3. Leiden Rijksmuseum van Oudheden GNV 131, CVA Leiden 4; Lev.203

LEVHA I



LEVHA II



LEVHA III

